

Початок агресії більшовицької Росії проти УНР. IV Універсал УЦР: проголошення незалежності УНР. Більшовицько-російська окупація України.

Міні-презентація · матеріал уроку без тестів

Що потрібно зрозуміти на уроці

Головна думка. Після III Універсалу УНР створювала власні інституції та дипломатію, але майже одразу опинилася перед загрозою більшовицької агресії. IV Універсал проголосив незалежність, а Брестський мир дав військову допомогу та міжнародне визнання.

1. Внутрішня політика УНР після III Універсалу

Напрямок	Кроки Центральної Ради
Державне управління	Законодавча комісія, підготовка законів і виборів до Українських Установчих зборів, формування судової системи та прокурорського нагляду.
Фінанси	Створення Державної скарбниці, випуск державних кредитних білетів, податкові акти.
Трудове право	Законодавче закріплення 8-годинного робочого дня.
Державні символи	25 лютого 1918 р. державним гербом затверджено тризуб князя Володимира Великого.

2. Територія та військове будівництво

III Універсал окреслив територію УНР у межах дев'яти губерній; питання суміжних українських земель мало вирішуватися відповідно до волі місцевого населення. Крим тоді до УНР не включили.

Наприкінці 1917 р. у Києві сформувався **Галицько-Буковинський курінь Січових стрільців** із колишніх військовополонених-галичан. Він зріс приблизно до 500 вояків, став одним із боєздатних підрозділів Армії УНР і перебував під командуванням **Євгена Коновальця**.

3. Зовнішня політика УНР

У грудні 1917 р. Генеральний Секретаріат заявив, що мир, укладений Росією, може діяти для УНР лише за згодою українського уряду. УНР направила **власну делегацію до Бреста-Литовського** та почала самостійні дипломатичні контакти.

Ознака державності: УНР дедалі більше діяла як окремий суб'єкт міжнародних відносин.

4. Кримськотатарський національний рух у 1917 р.

Етап	Подія
Березень 1917 р.	У Сімферополі створено Тимчасовий кримсько-мусульманський виконавчий комітет (Мусвиконком) на чолі з Челебі Челебієвим.
Весна–літо 1917 р.	Формується партія Міллі-Фірка; в русі існували прихильники автономії та відновлення кримськотатарської державності.
Листопад–грудень 1917 р.	Відбулися вибори до Курултаю — установчих зборів кримських татар.
13 грудня 1917 р.	Курултай проголосив Кримську Народну Республіку, ухвалив конституцію та сформував Директорію.

5. Чому Крим не увійшов до УНР за III Універсалом?

Керівництво Центральної Ради виходило з **етнографічного принципу**: до УНР включали землі, де українці становили більшість. Оскільки в Криму українці більшістю не були, III Універсал визначив Таврійську губернію без Кримського півострова. У січні 1918 р. більшовики захопили Крим.

1. Від політичного конфлікту до війни

Крок	Зміст
17 грудня 1917 р. — ультиматум Раднаркому	Російський більшовицький уряд висунув Центральній Раді категоричні вимоги, зокрема щодо пересування військ і Червоної гвардії.
Відмова УНР	Генеральний Секретаріат відхилив ультиматум.
Харківський з'їзд більшовиків	Після невдачі на Всеукраїнському з'їзді рад у Києві більшовицькі делегати переїхали до Харкова, проголосили радянську УНР і створили Народний Секретаріат.

2. Наступ більшовицьких сил і бій під Крутами

Більшовицькі загони просувалися переважно вздовж залізниць, захоплюючи транспортні та промислові вузли — тактика отримала назву **«ешелонна війна»**. На Київ наступали сили Михайла Муравйова, тоді як УНР мала недостатньо регулярних військ.

Дата	Подія	Значення
29 січня 1918 р.	Бій під Крутами: українські юнаки, студенти та інші підрозділи протистояли значно чисельнішим більшовицьким силам.	Оборонці затримали наступ на Київ на кілька днів; 27 полонених юнаків було розстріляно.
29 січня 1918 р.	Більшовицьке повстання на заводі «Арсенал» у Києві.	Українські частини придушували внутрішній виступ одночасно із зовнішнім наступом.

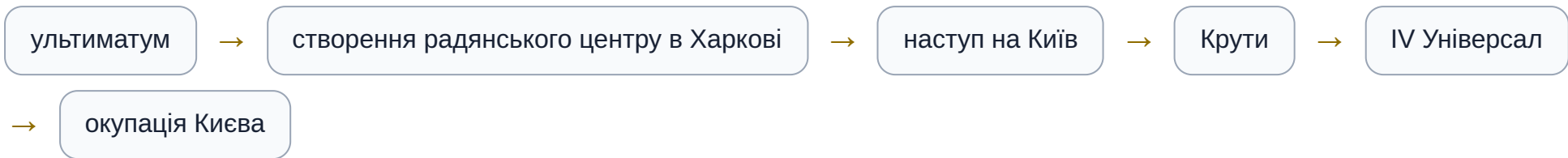
3. IV Універсал: незалежна УНР

Військова загроза, потреба самостійно вести мирні переговори у Бресті та крах надій на демократичну федерацію з Росією підштовхнули УЦР до проголошення незалежності.

Положення	Зміст
Статус	22 січня 1918 р. УНР проголошувалася самостійною, незалежною, вільною і суверенною державою.
Уряд	Генеральний Секретаріат перейменовано на Раду Народних Міністрів.
Мир	Уряду доручалося самостійно завершити переговори з Центральними державами.
Соціально-економічна програма	Передача землі трудовому народові без викупу, державний контроль над важливими сферами торгівлі, монополія зовнішньої торгівлі.
Права	Підтверджувалися демократичні права, свободи та рівність національностей.

4. Більшовицько-російська окупація Києва

8 лютого 1918 р. керівництво УНР залишило Київ. **9 лютого** більшовицькі війська увійшли до міста. Почалися репресії й терор проти діячів українського руху, колишніх офіцерів та інших груп населення.

1. Брестський мир УНР із Центральними державами

Дата	Головні умови	Значення
9 лютого 1918 р.	Припинення стану війни, відновлення дипломатичних та економічних відносин; Холмщина й Підляшшя визнавалися територією УНР.	Перший міжнародний договір новітньої української держави; міжнародне визнання УНР як сторони переговорів.

2. Військова допомога і її ціна

УНР потребувала	Центральні держави потребували
Військової допомоги для витіснення більшовицьких сил і повернення уряду до Києва.	Українського продовольства та сировини; умови передбачали значні поставки зерна й іншої продукції.

Суперечність: допомога дозволила відновити владу УЦР, але посилила її залежність від німецько-австрійської військової присутності.

3. Вигнання більшовиків і повернення УЦР

Дата	Подія
27 лютого 1918 р.	Німецько-австрійські війська разом з українськими частинами почали просування в Україну.
1 березня 1918 р.	Більшовики залишили Київ; українські підрозділи увійшли до столиці.
7 березня 1918 р.	До Києва повернулася Українська Центральна Рада.

4. Кримська операція Петра Болбочана

Навесні 1918 р. Кримська група Армії УНР під командуванням **Петра Болбочана** прагнула розгромити більшовицькі сили на півострові, встановити контроль над важливими шляхами й посилити позиції України в Причорномор'ї.

Дата	Подія
22 квітня 1918 р.	Кримська група форсувала Сиваш і розпочала наступ.
24 квітня	Українські війська зайняли Сімферополь і Бахчисарай.
Кінець квітня	Німецьке командування зажадало припинити операцію; український уряд наказав групі залишити Крим.
29 квітня	Чорноморський флот у Севастополі підняв українські прапори й оголосив про підпорядкування владі в Києві.

5. Значення Брестського миру та Кримської операції

Вимір	Висновок
Дипломатичний	УНР отримала міжнародне визнання і можливість діяти як окрема держава.
Військовий	За допомогою Центральних держав більшовиків витіснили з більшої частини України; похід Болбочана показав боєздатність українських підрозділів.
Політичний ризик	Залежність від німецько-австрійської присутності спричинила нові конфлікти та обмежувала свободу дій УЦР.
Кримський аспект	Під час Брестських переговорів Крим не був включений до територіальних умов УНР, тому німецьке командування не визнало українські претензії на півострів.